

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่จัดหา หรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เยาว์ด้วยจุดมุ่งหมายที่ให้ชีวิตของผู้เยาว์เจริญเติบโต มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในอนาคต การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันแบ่งได้เป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2526)

การศึกษาระดับมัศึกษามีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัดเพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคม การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละ 3 ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกกลุ่มวิชาการและกลุ่มวิชาชีพตามความถนัดความสนใจ ในตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป (พนัส หันนาคินทร์, 2524)

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ ความถนัดและความสนใจ มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาในระดับนี้มากขึ้น โดยเน้นให้มีการกระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไปยังพื้นที่ที่ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ เพื่อลดความแตกต่างในเรื่องโอกาสทางการศึกษาระหว่างพื้นที่ และระหว่างเด็กที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน และเพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาโดยปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียน ให้สูงขึ้นทัดเทียมกันตลอดจนจัดการมัธยมศึกษาให้ส่งเสริมการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529)

จากจุดมุ่งหมายของการมัศึกษาดังกล่าวมาแล้วนั้น รุ่งทิวา จักรกร (2526) สรุปว่าจุดมุ่งหมายของการมัศึกษาจะเป็นดังนี้

1. เป็นการศึกษาในระดับกลาง (Intermediate) ในฐานะที่เป็นการศึกษาระดับกลางจึงมีความสำคัญในการเชื่อมโยงต่อการศึกษาทั้งสองระดับ ทำให้การมัธยมศึกษา มีลักษณะยากกว่าระดับอื่น ๆ

2. เป็นการศึกษา นอกเกณฑ์บังคับ (Non-Compulsory Education) ซึ่งเป็นการจัดแบบเสรีให้ประชาชนเลือกได้ตามความสามารถ

3. เป็นการศึกษาเพื่อเด็กวัยรุ่น (Education for Adolescence) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษาต้องคิดอยู่เสมอ เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ผิดแผกไปจากวัยอื่น ๆ เป็นวัยที่ยากแก่การควบคุม เป็นวัยที่เป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่อยู่ในคนคนเดียว

4. เป็นการศึกษาในระดับสุดท้ายที่อยู่ในความควบคุม (The Last Period of Controlling) เพราะหลังจากนั้นเขาต้องออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่งเปลี่ยนระบบการควบคุมดูแล

บันทึก ชนะชัย (2533) กล่าวว่า การศึกษาจะได้ผลบรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้นจะต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ การอบรม สั่งสอน และแนะแนวทางจากครูอาจารย์เป็นอย่างมากทั้งในด้านการเรียน ความประพฤติ และการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะสภาพการเรียนการสอน และสภาพสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อน และมีปัญหามากขึ้นประกอบกับนักเรียนแต่ละคนมาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ความสามารถและวิธีการเรียนตลอดจนมีปัญหาต่างกัน หลักสูตรระเบียบวิธีการเรียนการสอนยุ่งยากซับซ้อนกว่าในระดับประถมศึกษาที่เคยเรียนมามีนักเรียนจะต้องเปลี่ยนห้องเรียน เปลี่ยนอาจารย์ที่สอนอยู่ตลอดเวลา โอกาสที่จะใกล้ชิดกับอาจารย์มีน้อยลง และหลักสูตรยังได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาตามที่ตนถนัดและสนใจ ซึ่งนักเรียนบางคนไม่เข้าใจและไม่ทราบมาก่อนทำให้เกิดความสับสนและเกิดปัญหาตลอดมา เช่น เลือกวิชาเรียนไม่ถูกหรือเลือกวิชาเรียนตามเพื่อนทั้ง ๆ ที่ตนไม่ถนัด เรียนไม่ทันเพื่อน ไม่ชอบวิชาที่เรียนมีปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่สอน นอกจากปัญหาทางการเรียนแล้วยังอาจมีปัญหาด้านอื่น ๆ อีก เช่น ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเรียน ปัญหาเรื่องสุขภาพ เรื่องที่อยู่อาศัยไม่สะดวกสบาย สภาพแวดล้อมไม่ดี เข้ากับเพื่อนไม่ได้ และที่สำคัญมีปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติอาจได้รับการชักชวนให้หลงผิด ทั้งนี้

เนื่องจากยังไม่เป็นผู้ใหญ่พอ บางครั้งการตัดสินใจต่าง ๆ อาจใช้อารมณ์หรือทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดเหตุผลในการพิจารณาอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ปัญหาเสเพลติด ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเหล่านี้ ถ้าครูอาจารย์ช่วยกันเอาใจใส่สอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดก็จะสามารถช่วยแก้ไขได้ โรงเรียนแต่ละแห่งได้ประสบปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวจึงได้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยขจัดหรือลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน วิธีการหนึ่งที่เชื่อว่าจะเกิดประโยชน์ คือ การจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาโดยเฉพาะสำหรับนักเรียน เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านการเรียน ความประพฤติ และปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ

ปรีมล นครินทร์ (2529) ได้กล่าวถึงโรงเรียนหรือสถานศึกษาว่าควรใช้กระบวนการทางการศึกษาสอดแทรกเข้าไปทุกช่องทางที่จะช่วยเหลือเสริมสร้างพัฒนา สิ่งที่ยังประสงค์แก่ผู้เรียนให้เต็มที่ ตามระดับความสามารถที่ผู้เรียนมีอยู่ ไม่ใช่ปล่อยให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนตามยถากรรม สถานศึกษาต้องปฏิบัติการกิจในการดูแลสิ่งสอนนักเรียนเสมือนเป็นผู้ปกครอง เพราะสังคมได้จัดตั้งสถานศึกษาขึ้นมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ปกครอง สถานศึกษาจึงต้องแสดงบทบาททำหน้าที่แทนพ่อแม่ของนักเรียน สถานศึกษาจะดูแลสิ่งสอนอบรมนักเรียนได้ผลดีจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนในปกครองของตน บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนกับสถานศึกษาก็คือการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาขึ้นมาทำหน้าที่แทนพ่อแม่ของนักเรียน เมื่ออยู่ในโรงเรียน

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2521) มีความเห็นว่า ครูประจำชั้นเป็นผู้สอนแทบทุกวิชาจึงมีเวลาอยู่กับนักเรียนรู้จักนักเรียนทั่วถึง ต่อมาเปลี่ยนเป็นระบบที่ให้ครูที่ชำนาญในการสอนแต่ละวิชามาทำการสอนครูจึงมุ่งที่จะสอนแต่เนื้อหาวิชาทำให้ไม่มีเวลาอบรมนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนจึงห่างเหิน ซึ่งจะเป็อันตรายต่อนักเรียนมาก โอกาสที่นักเรียนจะมีว่สุขเรียนกันเองในสิ่งที่ไม่เหมาะสมก็มีมาก ดังนั้นการจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาจึงจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ เพราะอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้คอยช่วยอบรมดูแลและเอาใจใส่

นักเรียน คอยแนะแนวทางให้นักเรียนให้ประพฤตินสิ่งที่ดีงาม

สุจิต เพียรชอบ(2520) กล่าวว่า ความจำเป็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษานั้น มาจากสภาพสังคมปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและค่อนข้างสลับซับซ้อน บิดามารดา ผู้ปกครองมักมีภาระกิจต่าง ๆ จนไม่มีเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษาเด็ก ดังนั้นโรงเรียนจึงจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้ความช่วยเหลือทั้งเรื่องการเรียน เรื่องส่วนตัวและเรื่องอื่น ๆ ประกอบกับการเรียนการสอนในปัจจุบันนี้ ผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเอง บางเรื่องนักเรียนไม่เข้าใจในวิธีการอาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรแนะแนวทางให้นักเรียน เพราะเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการจัดสภาพแวดล้อมของนักเรียนในห้องเรียนที่รับผิดชอบ จึงถือว่าอาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัวของนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงเป็นผู้ทำงานด้านแนะแนวโดยหน้าที่

กวี วงศ์พุด (2530) ได้กล่าวว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นดังนี้คือ

1. สร้างเสริมสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน
2. รวบรวมวินิจฉัยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน
3. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการปรับตัว
4. ร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือและพัฒนานักเรียน

สุดา ทัพสุวรรณ (2528) มีความเห็นว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญไม่เพียงแต่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งนักเรียนอยู่ในช่วงวัยรุ่นและมักมีปัญหาต่าง ๆ เท่านั้น แม้ในมหาวิทยาลัยนักศึกษาก็มักจะถูกมองว่าเป็นผู้ใหญ่แล้วไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษเหมือนนักเรียนประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา เพราะโตแล้วสามารถช่วยเหลือตนเองได้ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ยังต้องการความช่วยเหลือเป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้นักศึกษาจึงต้องการใครสักคนที่จะเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือซึ่งก็คือ อาจารย์ที่ปรึกษานั้นเอง ฉะนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่องานอาจารย์ที่ปรึกษาโดยถือว่าอาจารย์ที่ปรึกษา มีความสำคัญเท่าเทียมกับงานที่สอน เพราะงานอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นตัวกลางในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากแนวคิดและการศึกษาข้างต้น พอที่จะเป็นที่เชื่อถือได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาจะไม่เกิดขึ้นหรือลดน้อยลง ถ้ามีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้ความสนใจ เอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา คอยตักเตือนแนะแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียน และชักนำไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของ นักเรียนเพื่อปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะอาจารย์ที่ ปรึกษาเป็นผู้ที่มีโอกาสใกล้ชิดกับนักเรียน มากกว่าอาจารย์อื่น ๆ จึงเป็นผู้รู้ เรื่องราวต่าง ๆ เป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดตลอดจนความประพฤติของนักเรียน ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาสามารถวางตัวได้เหมาะสมและปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี ก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน จะเห็นว่าอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่มีความ สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จ ตามจุดหมายของการ ศึกษาและเป็นการช่วยสร้างสรรค์ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประสบปัญหาด้วยตัวเอง โดยผู้วิจัยได้รับแต่งตั้งให้ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 ปัญหาที่พบคือ ปัญหาขาดเสถียรภาพกับ นักเรียนหนึ่งเรียน เวลาเรียนไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งผู้วิจัยเองในฐานะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ก็คอยให้คำแนะนำตักเตือนเด็ก และก็ได้อสอบถามเด็กว่า มีปัญหาอะไร พฤติกรรมของเด็กนักเรียนก็ไม่ได้ดีขึ้นเท่าที่ควร ก็เลยทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนว่าต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษา ปฏิบัติอย่างไรกับเขา หรือต้องการให้อาจารย์ ที่ปรึกษาช่วยเหลือในด้านใดบ้าง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ที่มี บทบาทและความสำคัญต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการ ที่จะศึกษาถึง บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความ ต้องการของนักเรียน เพื่อประโยชน์และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อันจะเป็นการสนับสนุนให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ตามความต้องการของ นักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความต้องการของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ในการปรับปรุงงานและการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่กำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 49 โรงเรียน เท่านั้น
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดอุดรธานี ที่ได้จากการสุ่มแบบโควตาจาก 49 โรงเรียน ๆ ละ 12 คน เท่านั้น
3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความต้องการของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านวิชาการ ด้านธุรการและบริการ ด้านบุคลิกภาพ เท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง ครูอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในโรงเรียนและได้รับแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา มีหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือช่วยเหลือแนะนำแหล่งวิชาการต่าง ๆ ที่จะช่วยแก้ปัญหาที่ติดขัดแก่นักเรียนได้ รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ

บทบาท หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษา
ตามความคาดหวังของนักเรียนใน 4 ด้านได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านวิชาการ
ด้านธุรการและบริการ ด้านบุคลิกภาพ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ใน
ปีการศึกษา 2538 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดอุดรธานี

ความต้องการ หมายถึง ความปรารถนาที่จะให้อาจารย์ที่ปรึกษา
ปฏิบัติและแสดงออกตามที่นักเรียนต้องการ โดยการแสดงความคิดเห็นในแบบ
สอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น